

ENTEĞRE RAPORLAMA UYGULAMALARININ ULUSLARARASI ENTEĞRE RAPORLAMA ÇERÇEVESİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Feyza DEREKÖY²

Öz

Entegre raporlama; finansal raporların, işletmelerin değer yaratma yeteneğini yansıtmakta yetersiz kalması ve işletmelerin ekonomik, çevresel ve sosyal performanslarını dikkate alan sürdürülebilirlik kavramının yükselişi sonucunda ortaya çıkmış, yeni bir raporlama anlayışıdır. Bu çalışmanın amacı, uygulamada entegre raporlama içeriklerinin, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesine uygunluğunu analiz etmek ve entegre raporlamanın geliştirilmesine yönelik öneriler getirmektir. Araştırma kapsamında, çimento sektöründe faaliyet gösteren ve entegre rapor yayınlayan, işletmelerin web sayfalarından elde edilen raporlar, içerik analizi yöntemi kullanılarak, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi bağlamında analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, araştırma kapsamındaki işletmelere ait entegre raporlarda sunulan bilgilerin, büyük oranda Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi içerik öğeleri ile uyumlu olduğu ancak, standart bir formatta sahip olmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanında, değer yaratma sürecinin sermaye öğeleriyle ilişkilendirilerek açıklanmasının, entegre rapor uygulamalarında en az bilgi verilen içerik öğesi olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Entegre Raporlama, Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Sürdürülebilirlik, Değer Yaratma, Performans

EVALUATION OF THE INTEGRATED REPORTING IN TERMS OF THE INTERNATIONAL INTEGRATED FRAMEWORK

Abstract

Integrated reporting; is new reporting approach that has emerged as a result of the rise of the concept sustainability that takes into account the economic, environmental and social performance of businesses and the inadequacy of financial reports to reflect the ability of businesses to create value. The purpose of this study is to analyze the conformity of the integrated reporting content with the International Integrated Reporting Framework in practice and to suggest proposals for the development of integrated reporting. In the scope of the research, the integrated reports obtained from the web pages of the companies operating in the cement sector and publishing integrated reports were analyzed in the context of the International Integrated Reporting Framework by using the content analysis method. According to the analysis results, the information provided in the integrated reports of the companies under investigation, is determined to be in compliance with the content of the International Integrated Reporting Framework, however it does not have a standard format. In addition, it has been determined that the disclosure of the value creation process in relation to capital items, is the least information element in integrated report applications.

Keywords: Integrated Reporting, Corporate Social Responsibility, Value Creation, Performance

¹ Bu makale 3- 5 Mayıs 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen, 7th Uluslararası İşletme Yönetimi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi Feyza DEREKÖY, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, fderekoy@comu.edu.tr

1.GİRİŞ

Günümüzde işletmelerin kâr rakamları değil, kârı nasıl elde ettikleri daha önemli bir hale gelmiştir. Bu bağlamda, işletmelerin faaliyetlerinin sosyal, çevresel ve ekonomik etkilerinin belirlenip raporlanması ihtiyacı; yatırımcıların, işletmelerin gelecekteki risk ve belirsizlikten nasıl etkileyeceği konusunda bilgilendirilmelerine dair beklentileri ve finansal raporların işletmenin geleceğine kılavuzluk etmede yetersiz kalması nedeniyle, yeni bir raporlama yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Söz konusu yaklaşım, sadece bir raporlama değil aynı zamanda bütünsel bir yönetim anlayışının yansıması olan “entegre raporlama” yaklaşımıdır. Entegre rapor; finansal sermaye sağlayan taraflarına, işletmenin zaman içerisinde nasıl değer yaratacağını açıklamakta olup, hem finansal hem de finansal olmayan konulardaki bilgileri içermektedir.

Entegre raporlama, 2000’ li yıllardan itibaren iş dünyasının gündeminde yoğun bir şekilde yer almış olmasına rağmen, literatürde ele alınması 2000’li yılların sonunu bulmuştur. 2010 yılında, bir entegre raporlama modelinin geliştirilmesi ve raporlamanın standart bir forma kavuşturulması amacıyla Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC-The International Integrated Reporting Council) oluşturulmuştur. Konsey; yatırımcılar, aracı kurumlar, denetleyici ve düzenleyici kurumlar, şirketler, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşlarının bir araya getirerek yaptığı çalışmaların neticesinde, entegre raporlamaya küresel bağlamda yol gösterici olan “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesini” yayınlamıştır.

Çalışmada öncelikle entegre rapor kavramı ve entegre raporlama uygulamalarının gelişimi hakkındaki bilgilere yer verilecek. Daha sonra, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi’ nin amacı, içeriği ve uygulanışı hakkında açıklamalar yapılacaktır. Çalışmanın uygulama kısmında, çimento sektöründe entegre rapor yayınlayan işletmelerin raporları, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi içerik öğeleri bağlamında içerik analizi yöntemiyle değerlendirilecektir. Çalışmada son olarak, araştırma bulguları ve sonuçları ile entegre raporlama uygulamasının gelişimine yönelik öneriler ele alınacaktır.

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde; entegre raporlama kavramı ele alınarak, entegre raporun tanımı, amacı, gelişimi ve entegre rapor uygulamaları ile entegre raporlamanın, standart bir forma kavuşturulması için geliştirilmiş olan Uluslararası Entegre Raporlaması Çerçevesi hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.Entegre Raporlama Kavramı

İşletmelerin, paydaşlarının tüm bilgi ihtiyacını karşılama ve farklı bilgi kullanıcıları arasındaki çıkar çatışmalarını en aza indirme isteği, raporlama sisteminde daima değişimlere neden olmaktadır. Bu söz konusu değişimlerin doğal bir sonucu da, işletmelerin faaliyetlerinin bütüncül görünümü üzerinde etkili bir iletişim yolu olan entegre raporlamadır (Opişor et al 2016: 750). Entegre raporlama; kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlarından farklı bir bakış açısıyla işletmenin finansal ve finansal olma-

yan konulara ilişkin performansını, işletmenin stratejisi, karşılaşılabileceği risk ve fırsatlar bağlamında bir arada değerlendirme olanağı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, entegre rapor; mevcut ya da gelecekte oluşacak değeri, sermaye öğelerini ve bu öğelerde meydana gelecek değişimi mali verilerle ifade etme amacını taşımaktadır (Kaya, Aygün ve Yazan, 2016:89). Entegre rapor, işletmenin misyonunu ve amacını açıklayabilmeli, misyonla uyumlu olarak faaliyetlerin yürütülmesi için kullanılan yönetim ve denetim yöntemlerini özetleyebilmelidir (Smith 2014: 61).

İşletmelerin entegre raporlamayı kullanmaları için iki önemli neden bulunmaktadır. İlk neden; entegre raporlamanın sürdürülebilir bir toplum ihtiyacıyla ortaya çıkan risk ve fırsatlara cevap vererek, işletmenin gerçekten sürdürülebilir bir strateji oluşturmasına olanak sağlamasıdır. İkinci neden ise; entegre raporun tüm paydaşlara verdiği mesajı sadeleştirilmesi ile kurumsal açıklama ve şeffaflığın geliştirilmesinde kilit unsur olmasıdır (Eccles and Krzus, 2010: 146-147).

Literatürde sürdürülebilirlik kavramı; doğanın, gelecek kuşakların gereksinimlerine cevap verme yeteneğini tehlikeye atmadan, günlük ihtiyaçları temin ederek, kalkınmayı sürdürülebilir kılmaya yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Tıraş, 2012: 60) . Kurumsal sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik olmak üzere üç yönü bulunmakta ve bunların birbirlerini destekleyen kavramlar oldukları görülmektedir. Ekonomik sürdürülebilirlik, işletmenin kar etmesi ve sağlam bir finansal yapıya sahip olması ile gerçekleştirilirken, çevresel sürdürülebilirlik; işletmenin çevreye zarar vermeden ya da en az zararı vererek faaliyette bulunması, doğal kaynakların gelecek nesiller için korunmasını ifade etmektedir. Sosyal sürdürülebilirlik ise; işletme çalışanlarının çalışma ve yaşam şartlarının iyileştirilmesi, müşterilerinin, yerel toplumun ve gelecek nesillerin hayat kalitesinin dikkate alınmasını ifade etmektedir (Gençoğlu ve Aytac, 2016: 52).

Entegre raporlamanın temelindeki ana düşünce, sürdürülebilir bir toplum inşa etmektir. Bu nedenle entegre raporlamanın, işletmelere sürdürülebilir riski dikkate almaları, sürdürülebilir faaliyetleri benimsemeleri ve sürdürülebilir bir toplum yaratma konusunda yardımcı olması beklenir (Hoque 2017: 242). İşletmelerin ekonomik, çevresel ve sosyal faaliyetlerine ilişkin sürdürülebilirlik stratejisine dayanak oluşturan en önemli bilgiler muhasebe sürecinde oluşturulmaktadır (Altınay, 2016: 61). Sürdürülebilirlik stratejisi, finansal ve finansal olmayan performansın birleştirilmesini gerektiğinden, işletmeler muhasebe süreçlerinde bu entegrasyonu sağlayan bir raporlama kullanmak zorundadırlar (Eccles and Krzus, 2010: 134).

Bunun yanı sıra, muhasebeciler, işletmelerin geçmiş ve gelecekteki performansını değerlendirmek için paydaşların bilgi ihtiyaçlarını yeterince karşılayamadığını savunarak, geleneksel finansal raporlama modeline karşı gelmekte ve tüm paydaşlara daha yararlı bilgi, kurumsal şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlayacak yeni bir raporlamanın gerekliliğini tartışmaktadırlar (Dumay vd., 2016: 166).

2.1.1. Entegre Raporun Tanımı ve Amacı

Entegre rapor, işletmelerin yıllık raporlarında yer alan finansal bilgiler ile işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlarında yer alan finansal olmayan bilgilerin birleşiminden oluşan, tek bir rapor olarak tanımlanmaktadır. Entegre rapor tanımının iki anlamı bulunmaktadır. Bu tanımın ilk ve dar anlamı; entegre raporun yazılı ya da elektronik ortamda bilgisayar dosyası olarak sağlanmış, tek bir belge olmasıdır. İkinci ve daha geniş anlamı ise; finansal ve finansal olmayan bilgilerin, birbirlerine olan karşılıklı etkilerini yansıtacak şekilde raporlanmasıdır (Eccles and Krzus, 2010: 10) .

Literatürde, entegre raporlamanın üç grup fayda sağladığı ortaya konmuştur. Bunlardan ilki; iç fayda olup, iç kaynakların dağılımı ile işletme ortakları ve diğer paydaşlara karşı olan sorumluluğun geliştirilmesi ile ilgilidir. İkinci fayda; dış pazarlarla ilgili faydadır. Bu fayda, işletmelerin finansal olmayan bilgilerine ihtiyaç duyan yatırımcıların ihtiyacının karşılanması ve finansal olmayan bilgilerin kesinliğinin sağlanmasıdır. Üçüncü fayda ise; yasal risklerin başarılı olarak yönetilebilmesidir (Trpeska, Lazarevska ve Atanosovski, 2016 : 78).

Ancak entegre raporun asıl faydası ve amacı; işletmeye finansal sermaye sağlayan taraflara, zaman içinde nasıl değer yaratacağının açıklanmasıdır (UERÇ, 2013: 7). Entegre raporlama, sürdürülebilir iş stratejilerinin ve entegre düşünme ve karar verme sürecinin gelişmesini sağlar. Başarılı bir şekilde uygulandığında, entegre raporlama, hem işletme hem de toplum için değer yaratmanın, dolayısıyla sağlıklı bir dünyada kalıcı refahın artmasına katkıda bulunacak bir vizyonun oluşumuna olanak sağlayacaktır (Krzus 2011: 276).

2.1.2. Entegre Raporun Gelişimi

Entegre raporlama kavramı ilk olarak, 2009 yılında Güney Afrika'da ortaya çıkmıştır. Güney Afrika'dan sonra Almanya, Fransa, İspanya, Brezilya ve İngiltere gibi bazı ülkelerde de entegre raporlama hakkında düzenlemeler yapmışlardır (Altınay, 2016: 57-58).

Entegre raporlama kavramı, Güney Afrika Entegre Raporlama Konseyi ve Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi olarak, iki ayrı organ tarafından ele alınmıştır. Güney Afrika Entegre Raporlama Konseyi, raporunda “entegre raporlamanın”, işletmelerin küresel ekonomi ve temel paydaşlarına (ortaklar, toplum ve çevre) karşı sorumluluklarını gösterdikleri bir yaklaşım olduğunu ifade etmektedir (Abeysekera, 2012: 229). Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (UERK) 2010 yılında, küresel finansal krizin ardından kurulmuştur. UERK' nin görevi, bütünlük raporlama için bir çerçeve geliştirmek ve kullanılmasını teşvik etmektir (Barth vd., 2017: 45). Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi, entegre raporlama için bir çerçeve geliştirmede sonraki dört yıl boyunca önemli çalışmalar kaydetmiştir. Özellikle, 2011 yılı Eylül ayında, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi, entegre rapor kavramına yönelik geri bildirim almak için, “Entegre Raporlamaya Doğru - 21. Yüzyılda Konuşulan Değer” başlıklı bir tartışma raporu yayınlamıştır. Bu tartışma raporu, 2011 yılı Eylül ayından itibaren 3 ay boyunca kamuoyunda,

paydaşların değerlendirmeleri için paylaşılmıştır. 2011 tartışma metninde yer alan hususlarla ilgili, paydaşlardan gelen görüşler değerlendirildikten sonra UERK, Nisan 2013'te Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin Danışma Taslaklarını yayınlamıştır. Tüm paydaş yorumlarının dikkate alındığı bu süreç, 2013'te Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'nin (UERÇ) kamuoyuna sunulması ile sonuçlanmıştır (Chen vd., 2014: 93).

2.1.3. Entegre Rapor Uygulamaları

2013 yılında, Uluslararası Entegre Rapor Çerçevesi'nin, sunulmasından bu yana, entegre raporlamanın dünya çapındaki ilgisi büyümeye devam etmektedir. Uluslararası Entegre Raporlama Kurulu'na göre, şu sıralar 1.500 den fazla işletme, entegre rapor hazırlamaktadır. Ayrıca, birçok ülkede, standart belirleyiciler ve profesyonel muhasebe kuruluşlarının yanı sıra büyük muhasebe firmaları da entegre raporlama konusunda önemli destekler sağlamaktadırlar (Barth vd., 2017: 43).

Entegre raporun zorunlu olduğu tek ülke Güney Afrika'dır. Ancak günümüzde, Avrupa da Danimarka, Norveç, İsveç ve Fransa gibi birçok ülkede, yıllık raporlar finansal olmayan bilgileri de içerecek şekilde sunulmaya başlanmıştır. Bu durum, entegre raporlamanın bu ülkelerde pratik olarak uygulanmaya başladığı anlamına gelmektedir. Entegre raporlama uygulamasını pilot proje olarak uygulayan işletmeler olarak; Amerika da, Southwest Airlines, American Electric Power ve United Technologies Corporation; Hollanda da Philips; Almanya da BASF; Danimarka da Nova Nordisk ve Brezilya da Natura örnek olarak belirtilebilir. Bu pilot projede yer alan işletmeler, entegre raporlama uygulamasının farklı aşamalarında bulunmaktadır. Bu işletmelerden bazıları, sistemi ve süreçleri test etmek için işletme içi ihtiyaçları karşılayacak şekilde entegre raporları hazırlamalarına rağmen yayınlamamaktadırlar. Diğer bazı işletmeler, entegre raporlama öncesinde bir adım olarak, finansal ve finansal olmayan bilgileri bir araya getirmektedirler. Bununla birlikte, bu işletmelerin içinde faaliyet raporlarını, entegre edilmiş rapor olarak sunan ve entegre raporlama ilkeleri olanlar da bulunmaktadır (Trpeska, Lazarevska ve Atanosovski, 2016: 77).

Ülkemizde entegre raporlama uygulamalarının gelişmesine yönelik olarak, Entegre Raporlama Platformu oluşturulmuştur. Bu platformun kuruluşu, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin ülkemizdeki temsilcisi olan Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği tarafından gerçekleştirilmiş olup, platformun reel sektör ayağı ise, Çimsa Çimento A.Ş. ve Garanti Bankası A.Ş. tarafından temsil edilmektedir. Platform, entegre raporlama konusunda özel ve kamu sektöründe farkındalık yaratmak ve raporlamanın çerçevesini geliştirmek amacıyla faaliyetler yürütmektedirler (Gençoğlu ve Aytaç, 2016: 56). Bu çalışmaların neticesinde ülkemizde de az sayıda da olsa Entegre rapor hazırlayan ve sunan işletmeler bulunmaktadır. Bu işletmeler arasında; Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Çimsa Çimento Sanayii ve T.A.Ş., Aslan Çimento Sanayii ve T.A.Ş. ve Adana Çimento Sanayii ve T.A.Ş. yer almaktadır.

2.1.4. Entegre Raporlama Uygulamalarına İlişkin Çalışmalar

Literatürde, yeni bir raporlama anlayışı olarak entegre raporlamanın, işletmelerin finansal ve sürdürülebilirlik performansının sunulması açısından önemini vurgulayan pek çok çalışma bulunmaktadır. Adams ve Simnett (2011); entegre raporlamaya yönelik bir tecrübenin, her kuruluş için benzersiz olacağını, geleneksel muhasebenin bir evrimi olarak entegre raporlamanın, işletmelerin raporlama süreçlerini birden fazla zaman diliminde daha bütünsel, stratejik, duyarlı, maddi ve ilgili olarak gerçekleştirmesine olanak sağlayacağını belirtmektedirler. Benzer şekilde, Yanık ve Türker (2012); finansal raporlama yaklaşımının, yakın gelecekte yerini finansal olmayan bilgileri de içeren tümleşik raporlamaya bırakacağını ve bu değişimin sadece işletmeleri değil, muhasebe meslek mensupları ile akademisyenleri de finansal olmayan bilgileri derlemeye yönelik yeni modeller ve yöntemler aramaya sevk edeceğini ifade etmektedirler. Bunun yanı sıra, Gençoğlu ve Aytaç (2016); BIST Sürdürülebilirlik İndeksinde yer alan işletmeler üzerinde yapmış oldukları araştırmada, işletmelerin sosyal sürdürülebilirlik konusunda yıllık faaliyet raporlarında bulunan bilgilerin, 2015 yılına kadar artış gösterdiğini tespit etmişlerdir. Turturea (2015); Fransa, Almanya ve İngiltere de farklı sektörlerde entegre rapor yayınlayan işletmeler üzerinde yaptığı çalışmasında, entegre rapor uygulamalarının, sosyal ve çevresel performansa ilişkin genel bir çerçeve ortaya koymada yetersiz kaldıklarını belirlemiştir.

Literatürde, entegre raporlamanın mevcut durumunu değerlendiren ve entegre raporlama uygulamalarında standart bir formatın gerekli olduğunu ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur. Abeysekera (2012); entegre raporun, işletmenin vizyonuna ulaşmasının hikayesini, geçmiş ve hedeflenen performansını raporlayarak açıklaması gerektiğini vurgulamaktadır. Dumay, Bernardi, Guthrie ve Demartini'ye göre (2016); halihazırda entegre rapor sunanlar, kısa vadeli finansal performansa odaklanmaya devam etmektedirler, bu durum ise işletmelerin, entegre raporlamanın temelini oluşturan değer yaratmaya yönelik gerekli olan, temel iş modeli değişikliklerini uygulama yeteneğini engellemektedir. Bunun yanı sıra, Eccles ve Saltzman (2011); entegre raporlama uygulamalarında, finansal olmayan bilgilerle ilgili standartların olmayışının, farklı işletmelerin performanslarının karşılaştırılmasını zorlaştırdığını ve ayrıca işletmeler tarafından rapor edilen bilgilerin güvenilirliği konusunda da soru işaretlerinin oluşabileceğini ifade etmişlerdir. Kaya, Aygün ve Yazan (2016); 13 farklı ülke işletmelerinin yayınladıkları uluslararası entegre raporları, kapsam ve içerik bağlamında inceledikleri çalışmalarında; entegre raporların, paydaşların gözüyle kısa ve anlaşılır, doğru, güvenilir ve karşılaştırılabilir nitelikte sunulması gerektiğini belirtmişlerdir. Yılmaz, Atik ve Okyay (2017) ise; yatırımcılar ve diğer paydaşlar için sadece finansal değil, aynı zamanda finansal olmayan, önemli ve değer yaratabilecek bilgilere, anlaşılır bir şekilde ulaşılabilmenin önemli olduğunu, bu kapsamda yasal mevzuatın tam olarak düzenlenmesi ve uluslararası standartların belirlenmesi ile entegre raporlama yapan işletmelerin geleceğini bulanık değil, net olarak görmesinin mümkün olabileceğini vurgulamaktadırlar. Aras ve Sarioğlu (2015); Güney Afrika Cumhuriyeti'nin yayımladığı King III raporu ve Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin yayımladığı Entegre Raporlama Çerçevesinin, entegre raporlamaya başlayacak işletmeler için önemli birer referans oluşturduğunu, ancak her iki dokümanın da zorunlu bir formatı ortaya koymadığını ve belirtilen prensiplere bağlı kalınması koşuluyla işletmeleri raporlamalarında serbest bıraktığını, bu durumun işletmelerin kendilerine uygun raporla-

ma yöntemini bulmalarını sağlarken, raporların belirli bir standartta hazırlanmamış olmasının birbirleriyle karşılaştırılabilirliklerini zorlaştırmakta olduğunu vurgulamışlardır.

2.2.Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi; düzenleyici kurumlar, yatırımcılar, şirketler, standart belirleme otoriteleri, muhasebe uzmanları ve STK'lar tarafından kurulmuş küresel bir koalisyon olup (UERÇ 2013: 1), entegre raporlamayı şu şekilde tanımlamıştır; “*Entegre raporlama ayrı ayrı sunulan raporların, güncel olarak bildirilen en önemli unsurlarını tutarlı bir bütün halinde birleştirir ve daha önemlisi; aralarındaki bağlantıyı gösterir; ve işletmenin kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmasını ve sürdürmesini nasıl etkilediğini açıklar*” (Abeysekera, 2012: 229).

Entegre raporlama modelinin geliştirilmesi ve raporlama modelinin standart bir forma kavuşturulması amacıyla kurulmuş olan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi, 2011 yılından itibaren, “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi” ni oluşturmak üzere etkin faaliyetlerde bulunmuş ve 11 dilde yayınlanmış olan son halini 2013 yılında kamuoyuyla paylaşmıştır.

2.2.1.Çerçevenin Amacı ve Uygulanışı

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi’ nin amacı; entegre raporun içeriğini düzenleyen kılavuz ilkeleri ve içerik öğelerini sağlamak ve bunların altında yatan temel kavramları açıklamaktır. Bu bağlamda, çerçeve işletmenin değer yaratma kabiliyetini değerlendirmede kullanmak üzere entegre rapora dahil edilecek bilgileri tanımlamakta, fakat işletme stratejisinin kalite düzeyi ve performans seviyesi gibi faktörler için göstergeler oluşturmamaktadır. Çerçeve asıl olarak özel sektörde faaliyet gösteren ve kar amacı güden işletmelere yönelik olarak hazırlanmış olup, gerekli uyarlamalarla birlikte kamu sektöründe ya da kar amacı gütmeyen özel kuruluşlar tarafından da kullanılabilir (UERÇ, 2013: 7).

Çerçeve; ilkelere dayalı bir yaklaşımı benimsemiş olup, bu yaklaşımın amacı esneklik ve düzen ile, işletmelerin kendilerine özgü koşulları arasındaki büyük farklılıkları dikkate alarak, bilgiye duyulan ihtiyacı karşılamak için işletmelerin raporları arasında yeterli düzeyde karşılaştırılabilirlik seviyesi oluşturmaya yönelik bir denge sağlamaktadır (UERÇ, 2013: 7).

2.2.2.Sermaye Öğeleri ve Çerçevdeki Rolü

Sermaye öğeleri, kuruluşun faaliyetleri ve sonuçları ile artan, azalan ya da dönüştürülen bir değerler stoğudur. Söz konusu sermaye öğeleri, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi’ nin amaçları doğrultusunda altı başlık altında aşağıdaki gibi açıklanmıştır (UERÇ, 2013: 11- 12);

- *Finansal Sermaye:* Bir işletmenin mal üretimi veya hizmet sağlama amacıyla kullanımına sunulanlar ile borçlanma, öz sermaye veya hibe gibi finansman yoluyla

ya da faaliyetler veya yatırımlar yoluyla edinilenlerden oluşan bir fon havuzudur.

- **Üretilmiş Sermaye:** Binalar, ekipmanlar ve altyapı gibi işletmenin mal üretimi veya hizmet sağlama amacıyla kullanımına sunulan üretilmiş fiziksel varlıklardır.
- **Fikri Sermaye:** Patentler, telif hakları, yazılımlar, haklar ve lisanslar, zımni bilgi, sistemler, prosedürler ve protokoller gibi işletmeye ait bilgiye dayalı maddi olmayan varlıklardır.
- **İnsan Sermayesi:** İnsanların yeterlilikleri, kabiliyetleri, deneyimleri, yenilik yapma motivasyonları ile işletmenin kurumsal yönetim çerçevesine, risk yönetimi yaklaşımına ve etik değerlerine uyum sağlaması ve bunları desteklemesi, işletmenin stratejisini anlama, geliştirme ve uygulama kabiliyetleri, işletmenin sadakatleri, süreç, ürün ve hizmetleri geliştirme motivasyonu ve liderlik etme, yönetme ve işbirliği yapma kabiliyetlerinden oluşur.
- **Sosyal ve İlişkisel Sermaye:** Paylaşılan normlar, ortak değerler ve davranışlar, başlıca paydaşlarla olan ilişkiler ve işletme tarafından geliştirilen ve işletmenin dış paydaşlarıyla birlikte korumak için çalıştığı karşılıklı güven ve etkileşime girme isteği, işletmenin geliştirdiği marka ve itibarla ilgili maddi olmayan varlıklar ve işletmenin faaliyet gösterme ehliyetini kapsar.
- **Doğal Sermaye:** Hava, su, toprak, madenler ve ormanlar ile biyolojik çeşitlilik ve ekosistem sağlığı gibi işletmenin dün, bugün ve gelecekte sahip olduğu ve olacağı refahı destekleyen ürün veya hizmetler sunulmasını sağlayan yenilenebilir ve yenilenebilir doğal kaynaklar ve süreçlerdir.

Sermaye öğelerinin, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'nde kullanılmasının amacı, değer yaratma kavramının teorik temelini altını çizmek ve işletmelerin kullandıkları veya etkiledikleri tüm sermaye biçimlerini dikkate almasına yönelik kılavuz bilgileri sağlamaktır. Bu arada işletmeler sermaye öğelerini farklı şekilde kategorize edebilirler. Bazı işletmeler tarafından ayrı sermaye öğeleri, başka sermaye öğelerinin bileşenleri ya da farklı sermaye öğelerinin dağınmış parçaları olarak kabul edilebilir (UERÇ, 2013: 12).

2.2.3.Çerçevenin Kılavuz İlkeleri

Bir entegre raporun hazırlanması ve sunulmasında temel olarak kullanılan, kılavuz ilkeler raporun içeriği hakkında bilgi verir ve bilgilerin nasıl sunulduğunu gösterir. Kılavuz ilkeler, çerçevede aşağıdaki gibi açıklanmıştır (UERÇ, 2013: 16- 23);

- **Stratejik Odak Ve Geleceğe Yönelim:** Entegre rapor işletmenin stratejisi ve bunun, işletmenin kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetiyle ve sermaye öğelerini kullanımı ve etkileşimiyle nasıl bir ilgisi olduğu hakkında bilgi sağlamalıdır.
- **Bilgiler Arası Bağlantı:** Entegre rapor işletmenin zaman içinde değer yaratma kabiliyetini etkileyen faktörlerin birleşimi, birbirleriyle olan ilişkileri ve aralarındaki

bağımlılıkların bütünsel bir resmini sunmalıdır.

- *Paydaşlarla İlişkiler:* Entegre rapor işletmenin temel paydaşlarıyla kurduğu ilişkilerin doğası ve kalitesi hakkında bilgi sağlamalı ve işletmenin paydaşlarının meşru ihtiyaç ve isteklerini ne ölçüde anladığını, hesaba kattığını ve karşıladığını göstermelidir.
- *Önemlilik:* Entegre rapor işletmenin kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini önemli ölçüde etkileyen konular hakkında bilgi vermelidir.
- *Kısa ve öz olma:* Entegre rapor kısa ve öz olmalıdır.
- *Güvenilirlik ve Eksiksizlik:* Entegre rapor olumlu ya da olumsuz tüm maddi hususları dengeli ve maddi hata içermeyecek bir şekilde içermelidir.
- *Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik:* Entegre rapordaki bilgiler, zaman içinde tutarlı bir temele dayalı olarak ve işletmenin kendi zaman içinde değer yaratma kabiliyeti açısından, diğer kuruluşlarla karşılaştırılmasına olanak sağlayacak şekilde sunulmalıdır.

2.2.4. Çerçevenin İçerik Öğeleri

İçerik Öğeleri birbirlerine temelden bağlıdır ve birbirlerini karşılıklı olarak dışlamaz. İçerik Öğeleri sadece çerçevede listelenen şekilde sıralanmaz. Buna göre, İçerik Öğeleri entegre rapor için standart bir yapı görevi görmez ve bunlar hakkındaki bilgilerin belirli bir sırayla ya da bağımsız bölümler halinde verilmesi gerekmez. Bunun yerine, bir entegre raporda yer alan bilgiler söz konusu içerik öğeleri arasında belirgin bir bağlantı kuracak şekilde sunulur. Bir işletmeye ait entegre raporun içeriği işletmenin karşılaştığı koşullara göre belirlenir. Bu nedenle içerik öğeleri çerçevede, belirli konuların bir listesi şeklinde değil, aşağıdaki gibi sorular şeklinde sunulmuştur (UERÇ, 2013: 24- 29);

- *Kurumsal Genel Görünüm Ve Dış Çevre:* İşletme ne iş yapıyor ve hangi koşullarda faaliyet gösteriyor?
- *Kurumsal Yönetim:* İşletmenin kurumsal yönetim yapısı kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini nasıl destekliyor?
- *İş Modeli:* İşletmenin iş modeli nedir?
- *Riskler Ve Fırsatlar:* İşletmenin kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini etkileyen spesifik risk ve fırsatlar nelerdir ve işletme bunları nasıl ele almaktadır?
- *Strateji Ve Kaynak Aktarımı:* İşletmenin hedefi nedir ve buraya nasıl ulaşmayı amaçlamaktadır?
- *Performans:* İşletme, dönem için belirlenen stratejik hedeflerine ne ölçüde ulaş-

miştir ve elde edilen sonuçlar sermaye ögelerini nasıl etkilemiştir?

- *Genel Bakış*: İşletmenin stratejisini uygularken karşılaşması muhtemel zorluk ve belirsizlikler ve bunların, iş modeli ile gelecekteki performansı açısından potansiyel etkileri nelerdir?
- *Hazırlık Ve Sunum Temeli*: İşletme entegre rapora dahil edilecek konuları nasıl belirlemektedir ve bu konular nasıl nicelenmekte veya değerlendirilmektedir?

3.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın amacı, kapsamı, kısıtları ve yöntemi hakkında açıklama yapılacak, araştırmanın bulguları ve elde edilen bulgulara ilişkin tartışma kısmı ele alınacaktır.

3.1.Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırmanın amacı; çimento sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin, yeni bir raporlama yöntemi olan entegre raporlar içeriklerinin, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesine uygunluğunu inceleyerek, entegre raporlama uygulamalarına ilişkin genel bir kaniya varmak ve gelecekteki uygulamalara yönelik öneriler getirmektir. Araştırmanın amacına uygun olarak, aşağıdaki araştırma soruları belirlenmiştir;

- Çimento sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin entegre rapor içerikleri, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi ile uyumlu mudur?
- Entegre raporlamanın temel amacı olan “sermaye ögeleri bağlamında değer yaratma süreci”, entegre raporda paydaşlara açıklanabilmiş midir?

Araştırmada, çimento sektörü, ülkemizde entegre raporlamanın ilk örneklerinin görüldüğü sektör olması nedeniyle seçilmiştir. Çimento sektöründe faaliyet gösteren ve entegre raporlarına ulaşılabilen dokuz işletmenin, 2016 yılına ait entegre raporları araştırma kapsamında ele alınmıştır. Bu işletmeler; ülkemizde faaliyet gösteren Adana Çimento San. Türk A.Ş., Aslan Çimento A.Ş. ,ve Çimsa A.Ş., Meksika’dan CEMEX, Kolombiya’dan Group Argos S.A., Mısır’ dan Suez, Güney Afrika’ dan PPC Ltd., Yunanistan’ dan Titan ve Brezilya’ dan Votorantim Cimentos’ dur. Araştırmaya konu olan entegre raporlara ilişkin veriler, işletmelerin web sayfalarından elde edilmiştir.

3.2.Araştırmanın Kısıtları

Entegre raporlama, yeni bir raporlama örneği olduğundan, az sayıda işletmeye ait entegre rapor çalışma kapsamına alınabilmiştir. Ayrıca, işletmelerin, 2017 yılına ait entegre raporları henüz yayınlanmadığından, 2016 yılına ait verilere ulaşılabilmiştir. Bunlar araştırmanın kısıtlarını oluşturmaktadır, ancak araştırma bulgularının ve araştırma sonucundaki önerilerin, entegre rapor uygulamalarının geleceğine yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

3.3.Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, çimento sektöründe entegre rapor yayımlayan, farklı ülkelerdeki işletmelerin entegre raporları, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi içerik öğeleri bağlamında, nitel bir araştırma yöntemi olan içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi, yazılı ya da görüntülü materyalin sistematik analizi olup, sayılamayanların nicelleştirilmesidir (Aziz, 2011: 131).

Araştırmada, içerik analizine ilişkin ana ve alt kategoriler (entegre raporlama içerik ögesi unsurları), Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi içerik öğeleri ve içerik öğelerinde bulunması gereken bilgilere göre belirlenmiştir. Çerçevede, 8 ana başlık altında verilmiş olan içerik öğeleri, entegre rapora hangi bilgilerin, nasıl dahil edileceğini belirlemektedir. Araştırma kapsamında yer alan işletmelere ait entegre raporların içerikleri; 8 ana kategori ve 21 alt kategori dahilinde incelenerek kodlanmış ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

İçerik analizinde kodlamalar, iki kodlayıcı tarafından bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, kodlayıcıların yaptıkları kodlamalar, karşılıklı olarak değerlendirmiş ve fikir birliğine varılamayan maddeler üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

3.4.Araştırma Bulguları ve Tartışma

Araştırma kapsamındaki işletmelere ait entegre raporlar incelenmiş ve entegre raporların içeriklerine ilişkin değerlendirme matrisi Tablo 1 de oluşturulmuştur. Tablo 1’de, işletmelerin entegre rapor içeriklerinde, Çerçevede yer alan içerik öğelerinin hangilerinin ele alındığı görülmekte olup, entegre raporlarda yer verilmiş alt kategoriler 1, olmayan alt kategoriler ise 0 olarak kodlanmıştır.

Tablo 1. İşletmelerin Entegre Raporlar İçerikleri

FİRMA ADLARI	GENEL GÖRÜNÜM DİŞ ÇEVRE		KURUMSAL YÖNETİM		İŞ MODELİ			RİSK ve FIRSATLAR		STRATEJİ ve KAYNAK AKTARIMI		PERFORMANS			GENEL BAKIŞ		HAZIRLIK ve SUNUM		TOPLAM			
	Tanımlayıcı Bilgiler	Ticari Çevresel Siyasi Unsurlar	Kurumsal Yönetim Anlayışı	Kurumsal Yönetim Sorumluları	Girdiler	İş Faaliyetleri	Çıktılar	Sonuçlar	Dış ve İç Kaynaklardan Sağlanan	Risk ve Fırsatların Yönetimi	Kısa Orta Uzun Vadeli Amaçlar	Stratejiler Kaynak Aktarımı	Farklılaştırıcı Unsurlar	Nitel ve Nicel Performans Göstergeleri	Başarı ve Başarı Ölçütleri	Değer Yaratma ve Sermaye Ögeleri İlişkisi	Beklenen Değişiklikler ve Etkileri	Alınan Tedbirler		Önemlilik Belirleme Süreci	Raporlama Sınırı	Başlıca Çerçeve ve Yöntemler
TITAN	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	17
SUEZ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	21
PPC	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	21
GRUPO ARGOS	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	17
VOTORANTIM	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	20
CEMEX	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	20
ASLAN ÇİMENTO	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	18
ÇİMSA	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	18
ADANA ÇİMENTO	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	18

Tablo 2. İçerik Öğelerinin Unsurlarını İçeren Entegre Rapor Sayıları ve Yüzdeleri

İçerik Öğeleri	Sayı	Yüzde
GENEL GÖRÜNÜM DIŞ ÇEVRE		
Tanımlayıcı Bilgi	9	100
Ticari Çevresel Siyasi Unsurlar	9	100
KURUMSAL YÖNETİM		
Kurumsal Yönetim Anlayışı	9	100
Yöneticiler ve Görev Dağılımları	7	78
İŞ MODELİ		
Girdiler	8	89
İş Faaliyetleri	8	89
Çıktılar	8	89
Sonuçlar	9	100
RİSK ve FIRSATLAR		
Dış ve İç Kaynaklardan Sağlanan Risk ve Fırsatların Yönetimi	8	89
	8	89
STRATEJİ ve KAYNAK AKTARIMI		
Kısa Orta Uzun Vadeli Amaçlar	9	100
Stratejiler ve Kaynak Aktarımı	9	100
Farklılaştırılan Unsurlar	9	100
PERFORMANS		
Nitel ve Nicel Performans Göstergeleri	9	100
Başarı ve Başarı Ölçütleri	9	100
Değer Yaratma ve Sermaye Öğeleri İlişkisi	4	44
GENEL BAKIŞ		
Beklenen Değişiklikler ve Etkileri	6	67
Alınan Tedbirler	5	56
HAZIRLIK ve SUNUM		
Önemlilik Belirleme Süreci	9	100
Raporlama Sınırı	9	100
Başlıca Çerçeve ve Yöntemler	9	100

Tablo 2’de, içerik analizi kapsamında, her bir içerik ögesi unsurunun yer aldığı entegre rapor sayıları ve toplam içindeki yüzdelerine ilişkin veriler açıklanmaktadır. Araştırmada, 12 entegre raporlama içerik ögesi unsurunun, entegre raporların tamamında yer aldığı tespit edilmiştir. Buna karşın, “değer yaratma ve sermaye ögesi ilişkisi” içerik ögesi unsurunun ise, entegre rapor uygulamalarında en az açıklama yapılan içerik ögesi unsuru olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3, araştırma kapsamındaki her bir entegre raporda yer alan içerik ögesi unsurlarının toplam sayısını göstermektedir. Araştırma kapsamındaki işletmelerden, Suez ve PPC' nin entegre raporlarının, içerik ögeleri unsurlarının tamamını; Votorantim ve Cemex'in entegre raporlarının, içerik ögesi unsurlarından 20 tanesini; Aslan Çimento, Adana Çimento, Çimsa'nın entegre raporlarının, 18 içerik ögesi unsurunu ve son olarak Titan ve Group Argos'un entegre raporlarının ise, 17 içerik ögesi unsurunu kapsadığı belirlenmiştir.

Tablo 3. Entegre Raporlarda Yer Alan İçerik Ögeleri Sayısı

İçerik Ögelerinin Sayısı	İşletmelerin Adları
21	SUEZ PPC
20	VOTORANTIM CEMEX
18	ASLAN ÇİMENTO ADANA ÇİMENTO ÇİMSA
17	GROUP ARGOS TİTAN

Çalışmanın bu bölümünde, tablolar ile özetlenmiş olan araştırma bulgularının, daha ayrıntılı değerlendirilebilmesi için içerik analizi sonuçları, her bir içerik ögesi bağlamında ele alınacaktır;

Genel Görünüm ve Dış Çevre

Çerçeve; bir entegre raporun işletmenin misyonu, vizyonu, kültürü, etik ilkeleri, değerleri, mülkiyet ve faaliyet yapısı, temel faaliyet alanları ve pazarları, rekabet yapısı, değer zinciri içindeki konumu, işletmedeki değişimini vurgulayan nicel verilerden oluşan, işletmeyle ilgili tanımlayıcı bilgileri içermesi gerektiğini ifade etmektedir (UERÇ, 2013: 24). Araştırma kapsamındaki tüm entegre raporlarda, işletme ile ilgili tanımlayıcı bilgilerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Çerçeve de ayrıca, işletmenin değer yaratma kabiliyetine etki eden toplumsal, çevresel, ekonomik ve siyasi unsurlara yer verilmesi gerektiği ifade edilmiştir (UERÇ, 2013: 24). Dış çevre olarak adlandırılmış olan bu tür bilgilere de, araştırma kapsamındaki entegre rapor uygulamalarının tamamında yer verildiği belirlenmiştir. Ancak, söz konusu entegre raporların çoğunda, sürdürülebilirlik raporlaması bağlamında, işletme ile ilgili ekonomik, çevresel ve sosyal unsurlara ilişkin bilgilendirme yapılmasına karşın, işletmelerin faaliyetlerini etkileyen siyasi ve yasal dış çevre faktörlerine ilişkin verilere, ülkemizde Çimsa ve dünyada da Group Argos, Cemex ve Votorantim'in entegre raporlarında rastlanmıştır.

Kurumsal Yönetim

Çerçeve; işletmenin değer yaratma kabiliyetine, kurumsal yönetim yapısının etkisi- ni; kurumsal yönetim sorumlularının becerileri ve farklı yönleri bağlamında işletmenin liderlik yapısı; işletmenin kültürünü oluşturmak ve izlemek için kullanılan spesifik süreçler; kurumsal yönetim sorumlularının işletmenin stratejisi ve risk yönetimine yönelik yaklaşımını belirlemek ve izlemek amacıyla aldığı önlemler; işletmenin kültürünün, etik ilkelerinin ve değerlerinin sermaye öğelerinin kullanımına etkileri; kurumsal yönetim sorumlularının yenilikçiliği teşvik etme ve hayata geçirmede üstlendiği sorumluluk; ücretler ve teşvikler ile değer yaratma arasında ve bunların işletmenin sermaye öğelerini kullanma ve etkilemesi üzerinde nasıl bir bağlantı kurulduğu ile ilgili bilgilere yer vererek açıklaması gerektiğini ifade etmektedir (UERÇ, 2013: 25). Araştırma kapsamındaki entegre rapor uygulamalarının tamamında, işletmenin kurumsal yönetim anlayışına ilişkin bilgiler paylaşılmış ancak, ülkemizde faaliyet gösteren Aslan Çimento ve Adana Çimento'nun, kurumsal yönetim sorumlularının bu bağlamda üstlendikleri sorumluluk ve görev dağılımlarına ilişkin bilgilere, entegre raporlarında yer vermedikleri belirlenmiştir.

İş Modeli

Çerçeve, bir entegre raporda iş modelinin, girdiler, iş faaliyetleri, çıktılar ve sonuçlar olmak üzere iş modelinin unsurları ile birlikte tanımlanması gerektiğini ifade etmektedir. Çerçevede, girdiler olarak değer yaratma kabiliyetinde maddi öneme sahip olanların, sermaye öğeleriyle ilgisi bağlamında ele alınması gerektiğini; işletme ile ilgili temel iş faaliyetlerinin açıklanması gerektiğini; çıktılar olarak, işletmenin temel ürün ve hizmetlerinin tanımlanması gerektiğini ve sonuçların ise, çalışan morali, nakit akışı ve gelir gibi iç sonuçlar; müşteri memnuniyeti, vergi ödemeleri gibi dış sonuçlar; işletmeye değer yaratan olumlu sonuçlar ve değer azaltan olumsuz sonuçlar olarak sunulması gerektiğini vurgulamaktadır (UERÇ, 2013: 25).

Araştırma bulguları, entegre rapor uygulamalarında işletmelerin tamamının, iş modeli içerik ögesi kapsamında sonuçlara yer verdiğini ancak, bunların sadece işletmeye değer yaratan sonuçlar olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra, araştırma kapsamında Group Argos'a ait entegre raporda, iş modeli kapsamında sonuçların açıklanmasına karşın, iş modeline ilişkin girdiler, iş faaliyetleri ve çıktılara ilişkin verilere yer verilmediği tespit edilmiştir.

Risk ve Fırsatlar

Çerçeve; entegre rapor uygulamalarında, işletmelerin kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetlerine etkisi olabilecek temel risk ve fırsatları tanımlanması ve riskleri azaltmak ve yönetmek ya da fırsatlardan değer yaratmak için alınan önlemlere ilişkin bilgilere yer verilmesi gerektiğini ifade etmektedir (UERÇ, 2013: 27). Araştırma kapsamındaki entegre raporlarda; "risk ve fırsatlar" a ilişkin içerik ögesinin, daha ziyade riskler ve işletmenin stratejileri bağlamında, risklerin nasıl önlenebileceği ve yönetilebileceği yönünde ele alındığı tespit edilmiştir. İşletmelerin içinde bulunduğu fırsatların neler olduğu ve bunların nasıl avantaja dönüştürülebileceği konusundaki bilgilere; Çimsa, Cemex,

Suez ve Votorantim'e ait entegre rapor uygulamalarında rastlanmamıştır. Bunun yanı sıra, Titan'ın entegre raporunda, risk ve fırsatlara ilişkin içerik ögesi bağlamında herhangi bir bilgi paylaşımında bulunmadığı tespit edilmiştir.

Strateji ve Kaynak Aktarımı

Çerçeve; işletmenin kısa, orta ve uzun vadedeki stratejik amaçlarının; bu amaçlara ulaşmak üzere uyguladığı ya da uygulayacağı stratejilerinin; stratejilerini uygulamak için kaynak aktarımı planlarının ve işletmenin değer yaratmasında ve rekabet avantajına sahip olmasında, onu farklılaştıran unsurlarının neler olduğunun entegre raporlarında yer alması gerektiğini ifade etmektedir (UERÇ, 2013: 27). Araştırma kapsamında yer alan işletmelere ait entegre raporların tamamında, işletmelerin amaçlarına, stratejileri ve kaynak aktarım planlarına ve onları farklılaştıran özellikleri ile elde ettikleri ödül ve başarılarına yer verdikleri görülmektedir. Ancak, araştırma kapsamındaki entegre rapor uygulamalarından sadece Group Argos'a ait entegre raporda, işletmenin amaçlarının ve stratejilerinin kısa, orta ve uzun vadedeki amaç ve stratejiler olarak ayrı ayrı ele alındığı tespit edilmiştir.

Ayrıca, işletmelerin onları farklılaştıran özellikleri, elde ettikleri ödülleri ve çeşitli alanlardaki başarılarına ilişkin bilgilerin ayrı bir başlık altında verilmediği, genellikle raporların farklı bölümleri içinde ayrı ayrı ele alındığı belirlenmiştir.

Performans

Çerçeve, entegre raporlama uygulamalarında, işletmenin stratejik hedeflerine ne ölçüde ulaştığı ve elde edilen sonuçların sermaye ögelerini nasıl etkilediğine dair bilgilerin yer alması ve bu bağlamda bir entegre raporda, işletmenin performansına ilişkin nitel ve nicel verilerin; işletmenin değer yarattığını gösteren başarı ölçütlerinin ve işletmenin finansal performansı ile sermaye ögeleri arasındaki bağlantıya ilişkin verilerin paylaşılmasının gerekli olduğu ifade edilmektedir (UERÇ, 2013: 28). Araştırma kapsamında yer alan işletmelere ait entegre raporların tamamının, işletmenin performansına ilişkin verileri ve değer yaratma sürecine ilişkin başarı ölçütlerini içerdiği belirlenmiştir. Ancak, işletmenin değer yaratma ve sermaye ögeleri ilişkisine dair bilgilerin, Titan, Group Argos, Votorantim, Cemex ve Çimsa'ya ait entegre raporlarda paylaşılmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bazı işletmelerin, entegre raporlarında finansal performanslarına ilişkin verileri, özet olarak sunduğu ve entegre raporlarının işletmenin finansal tablolarını kapsamadığı belirlenmiştir. Bu işletmeler, Aslan Çimento, Adana Çimento ve Suez dir. Araştırma kapsamındaki işletmelerden Votorantim ise, entegre raporunda hiçbir finansal verisini paylaşmamıştır.

Araştırma kapsamındaki işletmelerden; Titan, Group Argos ve Cemex entegre raporlarını, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesine Uyumlu olarak hazırladıklarını belirtmelerine rağmen, içerikte yer alan sermaye ögelerini, raporlarında tanımlamamışlardır. Diğer yandan, Çimsa yayınladığı entegre raporunda, sermaye ögelerini tanımlamasına rağmen, değer yaratma sürecini, sermaye ögeleri bağlamında ele almamıştır.

Genel Bakış

Çerçeve, işletmenin kısa, orta ve uzun vadede dış çevresinde karşılaşması muhtemel durumlar hakkındaki beklentilerini; bu belirsizlik ve zorlukların işlemenin stratejisi ve değer yaratma sürecini nasıl etkileyebileceğini ve işletmenin bu belirsizlik ve zorluklara yanıt vermek için nasıl tedbirler aldığını entegre raporlarında açıklaması gerektiğini ifade etmektedir (UERÇ, 2013: 28- 29). Araştırma kapsamında, entegre rapor uygulamalarının ülkemizdeki ilk temsilcileri olan Aslan Çimento, Adana Çimento ve Çimsa' nın “genel bakış” olarak adlandırılan içerik ögesi unsurlarına entegre raporlarında yer vermedikleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, Titan' nın entegre raporunda, dış çevreden gelebilecek muhtemel durumlar hakkında bilgi vermesine karşın, bu durumlara karşı nasıl bir hazırlık yaptığına dair bilgi vermediği tespit edilmiştir.

Hazırlık ve Sunum

Çerçeve; bir entegre raporun hazırlık ve sunum temelini, işletmenin önemlilik belirleme süreci ve başlıca kararlarının özeti; raporlama sınırları ve bunların nasıl belirlendiği ve maddi konuları nitelemek veya değerlendirmek için kullanılan başlıca çerçevelerin ve yöntemlerin bir özetinin paylaşımını gerekli olduğunu ifade etmektedir (UERÇ, 2013: 29- 30). Araştırma kapsamındaki işletmelerin tamamının, entegre raporlarında “hazırlık ve sunum” olarak adlandırılan içerik ögesi unsurlarına dair açıklama yaptıkları tespit edilmiştir. Entegre raporlarda, hazırlık ve sunum temeline ilişkin bilgilerin, işletmelerin raporları ile ilgili yaptığı açıklamaların yer aldığı ayrı bir bölümün içinde sunulduğu belirlenmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Entegre raporlama, işletmelerin finansal raporları ile kurumsal sosyal sorumluluk raporları ve sürdürülebilirlik raporlarını birleştirerek, işletmenin etkilediği ve etkilendiği çevreye ilişkin bilgiler sunan, yeni bir raporlama yaklaşımıdır. Bu yeni raporlama yaklaşımına göre hazırlanacak olan rapora dahil edilecek bilgileri tanımlamak ve raporun içeriği ile ilgili izlenecek ilkeleri belirlemek amacıyla oluşturulmuş olan, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi bir kılavuz niteliğindedir.

Bu çalışmada, çimento sektöründe faaliyet gösteren ve entegre rapor yayınlayan işletmelerin web sayfalarında sundukları entegre raporları, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi içerik öğeleri bağlamında analiz edilmiştir. Bulgulardan elde edilen sonuçlara göre, araştırma kapsamındaki işletmelerin, entegre raporlarında paydaşlarına sundukları bilgilerin, büyük oranda Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi içerik öğeleri ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın kategorilerini oluşturan, 21 içerik ögesi unsurundan 12'sinin, entegre raporların tamamında yer aldığı tespit edilmiştir Aynı zamanda, araştırma kapsamındaki işletmelerden, Suez ve PPC' nin entegre raporlarının, içerik öğeleri unsurlarının tamamını; Votorantim ve Cemex' in entegre raporlarının, içerik ögesi unsurlarından 20 tanesini; Aslan Çimento, Adana Çimento, Çimsa' nın entegre raporlarının, 18 içerik ögesi unsurunu ve son olarak Titan ve Group Argos' un entegre raporlarının ise, 17 içerik ögesi unsurunu kapsadığı belirlenmiştir.

Çerçeve, entegre raporun asıl amacının, işletmenin zaman içinde nasıl değer yarat-
tığının açıklaması olduğunu vurgulamaktadır. Değer yaratma ise, işletmenin faaliyet ve
çıktılarının, sermaye öğelerini arttırması, azaltması yada dönüştürmesi olarak tanımlan-
mıştır (UERÇ, 2013: 11, 13). Bu durumda, bir entegre raporda, paydaşlara açıklanması
gereken en önemli içerik öğelerinden birinin, “değer yaratma ve sermaye öğeleri ilişki”
olduğunu söylemek uygun olacaktır. Ancak, araştırma bulgularına göre, “değer yaratma
ve sermaye öğesi ilişkisine” ilişkin içerik öğesi unsurunun, entegre rapor uygulamaların-
da en az açıklama yapılan içerik öğesi unsuru olduğu belirlenmiştir. Entegre raporlarda,
araştırma kapsamındaki işletmelerin tamamı değer yaratma sürecini, performans verileri
ve çıktılar bazında açıklamakta buna karşın, işletmelerin bir bölümü değer yaratma süre-
cini, sermaye öğeleriyle ilişkilendirerek raporlamaktadır.

Bu sonuçların yanı sıra, araştırma kapsamında incelenmiş olan entegre raporlar ile
ilgi bir genel değerlendirme yapmak, entegre rapor uygulamalarının geleceği açısından
yol gösterici olacaktır. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi, entegre rapor hazırla-
yanlara, raporun hazırlanmasına temel teşkil eden ilkeler ve raporların içeriğine ilişkin
bir kılavuz sunarak rehber olmaktadır, buna karşın entegre raporun şekli ve raporda yer
alacak ana ve alt başlıklarla ilgili olarak bir açıklama getirmemekte, bu konuda esnek bir
tutum sergilememektedir. Ancak, entegre rapor uygulamaları incelendiğinde, entegre rapor-
ların karşılaştırılabilirliği ve bütünsel bir yaklaşıma sahip olmaları açısından, standart bir
formatın gerekli olduğu görülmektedir. Özellikle bu durum entegre raporlama uygulama-
ların yaygınlaşması halinde daha büyük bir önem arz edecektir. Benzer şekilde, finansal
olmayan performans göstergelerinin neler olabileceği ve nasıl değerlendirilebileceğine
dair ölçütlerin standart hale getirilmesi, entegre raporlarda sunulan bilgilerin güvenilirli-
liğini ve karşılaştırılabilirliğini sağlayacaktır. Ayrıca, araştırma kapsamındaki bazı işle-
melerin entegre raporlarını çok ayrıntılı olarak hazırladıkları için raporların çok uzun ve
karmaşık bir görüntüye sahip olduğu belirlenmiştir. Bu durum, hem entegre raporların
birbirleriyle karşılaştırılmasını zorlaştırmakta hem de Çerçevenin kısa ve öz olma ilkesi-
ne uymamaktadır.

Çalışma, entegre rapor uygulamaları hakkında genel bir değerlendirme yaparak en-
tegre raporlamanın mevcut durumuna ilişkin bilgi vermekte olup, literatürdeki çalışma-
lara (Eccles ve Sztzman 2011; Aras ve Sarioğlu 2015) benzer şekilde, entegre raporların
hazırlanması sırasında, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin yol gösterici bir
kılavuz olarak dikkate alındığını, ancak entegre rapor uygulamalarının karşılaştırılabilir
bir formata sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, araştırma bulgu ve
sonuçlarının, gelecekte entegre raporlama uygulamalarının gelişimine katkı sağlayacağı
beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Abeysekera, I. (2013). A Template for Integrated Reporting. *Journal of Intellectual Capital*, 14(2), 227-245.
- Adams, S., & Simnett, R. (2011). Integrated Reporting: An Opportunity for Australia's Not-for-Profit Sector. *Australian Accounting Review*, 21(3), 292-301.
- Adana Çimento. <http://www.adanacemento.com.tr> (Erişim Tarihi 23.02.2018)
- Altınay, A. T. (2016). Entegre Raporlama ve Sürdürülebilirlik Muhasebesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(25), 47-64.
- Aras, G., & Sarioğlu, G. U. (2015). *Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama*. İstanbul: Tüsiad.
- Argos Cement. <https://www.argoins.com> (Erişim Tarihi: 27.02.2018)
- Aslan Çimento. <http://www.aslancemento.com.tr> (Erişim Tarihi: 25.02.2018)
- Aziz, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri* (6. b.). İstanbul: Nobel.
- Barth, M. E., Cahan, S. F., Chen, L., & Venter, E. R. (2017). The Economic Consequences Associated with Integrated Report Quality: Capital Market and Real Effects. *Accounting, Organizations and Society*, 62, 43-64.
- Cemex. <https://www.cemexmexico.com> (Erişim Tarihi: 25.02.2018)
- Cheng, M., Green, W., Conradie, P., Konishi, N., & Romi, A. (2014). The International Integrated Reporting Framework: Key Issues and Future Research Opportunities. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 25(1), 90-119.
- Çimsa. <https://www.cimsa.com.tr> (Erişim Tarihi: 25.02.2018)
- Dumay, J., Bernardi, C., Guthrie, J., & Demartini, P. (2016). Integrated Reporting: A Structured Literature Review. *Accounting Forum*, 40, 66-185.
- Eccles, R. G., & Saltzman, D. (2011). Achieving Sustainability Through Integrated Reporting. *Stanford Social Innovation Review*(3), 56-61.
- Eccles, R. G., Krzus, M. P., & Tapscott, D. (2010). *One Report Integrated Reporting for Sustainable Strategy*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Gençoğlu, Ü. G., & Aytaç, A. (2016). Kurumsal Sürdürülebilirlik Açısından Entegre Raporlamanın Önemi ve BIST Uygulamaları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(72), 51-66.

Hoque, M. E. (2017). Why Company Should Adopt Integrated Reporting? *International Journal of Economics and Financial Issues*, 7(1), 241-248.

Kaya, U., Aygün, D., & Yazan, Ö. (2016). Yeni Bir Kurumsal Raporlama Yaklaşımı Olarak Entegre Raporlama ve Dünyadaki Uygulama Örnekleri Üzerine Bir Araştırma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 85-100.

Krzus, M. P. (2011). Integrated Reporting: If not Now, When? *IRZ (Zeitschrift für Internationale Rechnungslegung)*(6), 271-276.

Oprişor, T., Tiron-Tudor, A., & Nistor, C. S. (2016). The Integrated Reporting System: A New Accountability Enhancement Tool for Public Sector Entities. *Audit financiar*, 14(7), 749-762.

PPC. <https://www.ppc.co.za> (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

Smith, S. S. (2014). Integrated Reporting, Corporate Governance, and the Future of the Accounting. *International Journal of Business and Social Science*, 5(10), 58-63.

Suez Cement. <https://www.suezcement.com.eg/en> (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(2), 57-73.

Titan Cement. <http://www.titan-cement.com> (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

Trpeska, M., Lazarevska, Z. B., & Atanasovski, A. (2016). Towards Integrated Reporting: Analysis of Information Published on Companies's Websites That Could Be Part of The Integrated Reporting. *CEA Journal of Economics*, 1(2), 73-89.

Turturea, M. (2015). Social and Environmental Reporting As A Part of The Integrated Reporting. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 63(6), 2161- 2169.

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi, <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf> (Erişim Tarihi: 10.02.2018)

Votorantim Cimentos. <https://www.votorantimcimentos.com.tr> (Erişim Tarihi: 27.02.2018)

Yanık, S., & Türker, İ. (2012). Sürdürülebilirlik ve Sosyal Sorumluluk Raporlamasındaki Gelişmeler (Tümleşik Raporlama). *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*(47), 291-308.

Yılmaz, B., Atik, M., & Okyay, A. (2017). Geleceğin Raporlama Sistemi: Entegre Raporlama. *Muhasebe ve Denetim Bakışı*, 17(52), 95-108.